

Laudáció
Móra Ferencről
(1879-1934)

1934. február 8-án halt meg Móra Ferenc. Már a következő napon a napilapok méltatták emberi és alkotói nagyságát, munkásságát.

A Pesti Napló 1934. február 9-én a következőképpen írt Móráról:

„A legkedvesebb csevegő, a legszeretreméltóbb ember s a legsokoldalúbb író – régi, nagy magyar polihistorok kései örököse és utolsó képviselője – szállott sírba vele, pótolhatatlan veszteséget hagyva maga után.” Nem túlzás a polihistoriás említése vele kapcsolatban, hisz nagyon sokoldalú ember volt, sok területen végzett kiemelkedő tevékenységet.

Annál is inkább érezhetjük nagyságát, ha megnézzük az utat, ahonnan, és az út végét, ahová elért. Szinte mesébe illő történet.

Az írástudatlan nagyszülőktől nézve a családfát, folytatva a két elemi végzett édesapa, Móra Márton és az édesanya, a hét osztályt végzett Juhász Annán át, nem tűnhetett biztató jelnek a gyermekek jövőjét illetően, s ami még bizonytalansági tényező volt, a család szegénysége az 1870-es évektől. Az édesanya a város kenyérsütögető asszonya, az apa remekes szücsből foltozó szücs lett. Közben terebélyesedett a fa, három ága a tízből életképesnek bizonyult, s a szülők mindhárom gyermeküknek, Istvánnak, Ferencnek és Juliannának diplomát adtak a kezébe. Hogy hogyan történhetett mindez a XIX. században, az egy kisebb emberi csoda.

Kellett a szülők segítő gondoskodása, gyermekszeretete, főleg az édesapa tudás utáni vágya, pozitív életszemlélete. Ahogy István fia mondta: „Ő volt a világ legoptimistább embere.” A szegénység ellenére a gyermekek ingergazdag környezetben nőttek fel: az édesapa Petőfiről, Kossuthról, a szabadságharcról szóló történeteinek, az édesanya tündérmeséinek.

Iskolába kerülve „Fercsikének” olyan tanárai voltak, akik segítettek, támogatták, korán felismerték tehetségét. E nélkül talán elsikkadt volna, hisz az ő segítségük nélkül szülei nem tudták volna taníttatni. Tanárai megbíztak benne, tekintélye volt előttük. Ahogy Móra maga írta később: „én valami törvényen kívüli állapotot élveztem az iskola falai közt. Éveken keresztül soha engem professzoraim fel nem hívtak felelni, egészen a becsületesre bízták az összes tudományokat...” A kiváló, a kitűnő diák érdemeinek elismeréseként éveken keresztül ő kapta a legmagasabb ösztöndíjat, a Petőfi-alapítvány 50 forintos kamatát. Érettségi osztályzata minden tárgyból jeles. Az érettségi vizsgát tett 17 tanuló közül egyedül ő kapott jeles érettségi bizonyítványt. Az érettségi vizsgán készült jegyzőkönyv szerint: „A magyar nyelvi dolgozatok közül behatóbb tudásról tanúskodik Móra Ferenc dolgozata.” Mint látjuk, a szorgalmas diák tehetsége, talentuma korán jelentkezett. Már diákkorában írt verseket, ünnepek szónoka lett. Ugyanúgy, mint előtte járó példaképe, a 15 évvel idősebb István bátyja, akinek első verses kötete 1894-ben jelent meg, s az 1900-as évek elején a főváros ismert, elismert költője, írója volt.

Móra Ferenc 18 éves koráig szülővárosában, Kiskunfélegyházán nevelkedett és tanult, majd Budapestre került az egyetemre. Egyetemi tanulmányait befejezve rövid felsőlövői kitérő után Szegeden élt haláláig. 1902-ben házasságot kötött Walleshausen Ilonával, s 1903-ban megszületett imádott Panka lányuk. Ekkor már Szegeden éltek.

Volt újságíró, könyvtáros, mint régész sok dokumentatív lelettel gazdagította őstörténeti ismereteinket. Ezek után nem lehetett véletlen, hogy 1917-ben, Tömörkény István halála után ő lett a szegedi múzeum igazgatója.

Az egyik legsokoldalúbb írónk. Több műfajban írt. A csengő-bongó gyermekversei, felnőtt versei, gyermekkönyvei, tankönyvei, meséi, ifjúsági művei, a novellák, tárcák sokaságán át hosszú, tartalmas az út a nagy regényekig. Gondolok itt a Hannibál-regényre, az Ének a búzamezőkről regényén át a csúcsra, az Aranykoporsóra. E művei feltétlenül a nagy írók közé emelik.

Ugyan ő magát szerette barkácsoló kismesternek nevezni, s a Kis magyar irodalomtörténet is így összegzi: „Legjelentősebb kismestereink egyike.” De, a nagy regényeit, novelláit, gyermekirodalmát nézve nem tekinthetjük kismesternek. Hatalmas ismeretanyaggal rendelkező írónk. Gondoljunk csak az Aranykoporsóra, utolsó nagy munkájára, melyet az adatok, ismeretek sokasága szinte tudományos művé tesz. Ez csak egy kiragadott példa.

Kiapadhatatlan volt Móra Ferencben a forrás, amiből művek sokasága született. A legelső könyvét a Szegedi Napló adta ki 1902 karácsonyán, két elbeszélő költeménnyel: az egyik, Az aranyszőrű bárány című népmesét költötte át verssé. Ezután sorban jelentek meg gyermekkönyvei, majd 1918-ban megírta a Kincskereső kisködmönt, amelyet 1920-ban adtak ki. 1920-ig csak gyermek és ifjúsági művek jelentek meg tőle, ezért is tartották ifjúsági írónak. A 20-as évektől egymás után jelennek meg felnőtteknek szánt művei: az első regénye 1922-ben, A festő halála, mely 1930, a harmadik kiadás óta Négy apának egy leánya címmel jelenik meg. Ettől kezdve ontotta a novellákat, tárcákat, regényeket. Műveinek se szeri, se száma.

Vajda László irodalomtörténész bibliográfiája 1970-ben, Péter László összefoglaló gyűjteménye 2009-ben jelent meg Móra Ferencről.

Minden korosztály talál a Móra-kötetekben neki alkalmas olvasnivalót, csak kézbe kell venni.

Írásainak fontos vonása a közvetlenség, a csevegő stílus. Emiatt érezheti az olvasó, hogy szinte hozzá szól az író. Mindenkiel szót tudott érteni. Sajátos, szelíd humor volt az övé, mely sokszor keserűséggel párosult, de ez is emberközellé tette.

Karinthy Frigyes írta róla: „Szelíd humorát, mosolygó bölcsességét, finom gúnyolódásait s a magyaros öngúnyt is könnyű volt leszármaztatni a Jókai-, Mikszáth-, Tömörkény- féle szellemi családfáról.”

Sokszor halljuk, hogy Móra már elavult, nem kell a mai kor emberének. Hogy lehetne elavult a műveiből áradó érzelemgazdagság, a humánus érzése? Ha csak a Kincskereső kisködmönt nézzük (csak zárójelben jegyzem meg, éppen ebben az évben 100 éves), a mai korban is szükség van a szegények, idősek segítésére, a szolidaritásra, a mások megértésére, az igazmondásra, a testvéri szeretetre. Az emberek felé áradó szeretetere, mely Móra nagyon sok művéből sugárzik, szinte melegít. Mert, ahogy befejezi a Kincskereső kisködmönt: „A szeretet az élet.”

Móra élete végéig hű maradt szülővárosához. „Az én írásaimban félegyházi nap süt, félegyházi szél fúj, félegyházi sárgarigó füttyül.” „Engem Félegyháza tett íróvá” – írta. Vallomásainak végtelen sora olvasható műveiben. Szülővárosa is szívébe zárta nagy szülöttjét, 1929-ben Kiskunfélegyháza Díszpolgára címet kapott. Ha gazdag életművét áttekinthetjük, igazolva láthatjuk Móricz Zsigmondot, amikor Móra halálakor így írt: „Elment és vele eltűnt a magyar irodalomból egy eredeti, sajátlagos, meghatóan őszinte s megilletően ragyogó magyar szín.”

Az 1861-ben (Móra Márton és Juhász Anna házasságkötésével) növekedésnek indult családfa mára hatalmas fává terebélyesedett, 175 ága nőtt, s ebből 71 a Móra család ma is élő tagja. Az elmúlt 157 évben sok neves tagja volt a családnak. A már említett testvér, István, akit Ferenc példaképének tekintett. „A hazafias költészetben is, mint a szerelmi és idillikus

hangú, meleg családi érzéseket kifejező lírában Ferenc előtt járt az ő nagyon tisztelt és szeretett költő bátyja, István.” Ahogy Ferenc mondta, „azért vagyunk mink egy diónak két fél haja.” Móra Istvánnak 2019-ben adjuk ki válogatott verseinek gyűjteményét születésének 165. évfordulójára.

A család másik neves tagja Móra László, a két világháború közötti idő ismert, elismert költője, írója volt. Versei négy kötetben jelentek meg, prózája korabeli újságokban olvasható.

Harmadiknak hagytam, de csak kora miatt az itt jelen lévő Balázs Béla-díjas Vészits Andreát, a dédunokát, dramaturgot, forgatókönyvíró, a mórai hagyaték ápolóját. A sok-sok keze alól kikerült mű közül kettőt említek, az Apapa regénye című életrajzi művet, valamint az Anzix a búzamezőkről című filmet. Mindkettő apapa és a dédunoka alakját idézi.

1934. február 8-án néhány perccel 7 óra után utolsót dobant Móra Ferenc szíve, a gyilkos kór legyőzte.

A Reggeli Újság 1934. február 12-i száma így búcsúzik tőle:

„Az Aranykoporsó halottja már elfoglalta helyét az Isten balján, közel a szívéhez.

A sok gepida és hun vitéz, akinek korhadtt csontjai az ő leírása nyomán izmos, barnapiros életre keltek, a búzamezők alázatos és mégis kemény magyarjai, az ízes, zamatos gyermekversek apró hősei, az aranyszőrű bárány és pásztora, Diocletianus császár egész fényes udvarával most ott hódol előtte...”

Miért kell nekünk Móra Ferenc?

Dr. Péter László irodalomtörténésszel vallom: „Nekünk szükségünk van mindarra, amivel szellemünk, műveltségünk, lelkünk gyarapodhat, gazdagodhat, emberségünk nemesedhet.”

Ezért kell nekünk Móra Ferenc, akiről meggyőződéssel vallom, hogy írói öröksége örök.

A félegyházi szegényes házból eljutott a halhatatlanságba.

Kapus Béláné
Kiskunfélegyháza